

ИЗВЕШТАЈ О РАДУ И ПОСЛОВАЊУ ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА КИКИНДА ЗА 2021. ГОДИНУ

1. Основни подаци о установи

Назив, седиште: Историјски архив Кикинда, 23300 Кикинда, Трг српских
добровољаца 21

Лице одговорно за заступање: **Милан Срдих**, директор

Шифра делатности: 91.01

Матични број: 08218242

ПИБ: 100708911

Број рачуна:

840-195664-83

Управни одбор: **Лазар Демић** - председник

Надзорни одбор: **Далија Толмачев** – председник

2. Законски оквир рада, односно функционисања установе

Историјски архив Кикинда је установа заштите архивске грађе и документарног материјала.

Заштита и чување архивске грађе и документарног материјала је делатност од посебног друштвеног значаја, а уређена је *Законом о култури* („Сл. гласник РС”, број 72/09), *Законом о културним добрима* („Сл. гласник РС”, број 71/95), *Законом о архивској грађи и архивској делатности* („Сл. Гласник РС“ бр. 6/2020), *Правилником о*

Ближим условима за почетак рада и обављања делатности у установама заштите

културних добара („Сл. гласник РС” број 21/95) Одлуком о утврђивању архивске грађе од изузетног значаја која се чува у архивима („Сл. гласник РС”, број 42/98), Одлуком о Утврђивању функције матичне установе Архива Војводине у Новом Саду у области заштите архивске грађе и регистратурског материјала („Службени лист АПВ”, број 11/03), Решењем о утврђивању територије архива („Сл. гласник РС”, број 7/96) и другим актима.

3. О оснивању и раду установе

Као самостална установа Историјски архив Кикинда постоји од 01.01.1955. године, мада у виду одељења у саставу Народног музеја егзистира од 7. новембра 1946. године, када је први пут на овим просторима организована систематска заштита архивске грађе.

Архив располаже радним простором од 764 квадратна метара. Површина депоа за смештај архивске грађе износи 492 квадратна метра, читаоница за коришћење архивске грађе 32, канцеларијски простор (четири канцеларије) 94, а 146 квадратних метара представљају ходнице, холови, санитарни чвор и слично.

Услови за смештај архивске грађе релативно су добри. Ту се, пре свега, мисли на депое који су, у ствари, адаптиране затворске ћелије и канцеларије. Депои су уредни и обележени, постоји водич за сваки депо који је истакнут на његовом улазу. Сређена грађа смештена је у архивске кутије. Уредности депоа доприноси и редовно одржавање хигијене као и прописно обележавање архивских јединица. Постоје неопходни микроклиматски услови за чување грађе. Полице за смештај архивске грађе су нестандартне, како по висини (и до 5м.), тако и када је реч о материјалу од чега су сачињене (метал-дрво), али елементарне услове задовољавају.

Опрема којом располажемо је добра, то се посебно односи на рачунарску и дигиталну, јер је квалитетно обављање основне делатности незамисливо без савремене рачунарске и електронске опреме.

И поред недостатка средстава, у складу са сопственим могућностима које су, на жалост, ограничене, чинили смо да колико-толико одржимо корак и не заостанемо у односу на друге архиве и трендове, које брзи развој савремене нетехнологије намеће. Наведена опрема је у функцији, али, на жалост, брзо застарела.

Наш највећи проблем у архиву је *недостатак простора за смештај грађе*. У ранијим извештајима о раду, као, уосталом, и у другим приликама, истицали смо да недостатак простора за смештај грађе угрожава основну делатност. Наглашавали смо, такође, да трајно решење представља проналажење и примерено адаптирање адекватног простора ван зграде, у којем се обавља редовна делатност (тзв. „истурени депо“).

Коначно, тај највећи проблем архива је на путу да буде решен. Не у потпуности, али су створени услови да у догледно време на најбољи могући начин буде окончан. Наиме, оснивач, Град Кикинда уступо је архиву на неодређено време објекат (зграду) у Кикинди у ул. Генерала Драпшина 57, укупне површине око 700 м². Зграда има приземље, спрат и поткровље, релативно је добро очувана. Уз адаптацију, што изискује и значајна финансијска средства, добићемо савремен депо за квалитетно чување и заштиту архивске грађе и простор за обављање других делатности. *Крајем 2012. Године почели смо реконструкцију овог објекта и реконструисали његово приземље. Око 200 метара квадратних спремно је за прихват грађе. Ове године требало би окончати санацију поткровља депоа, чиме би грађевински део био у потпуности завршен.*

Напомињем да је и 2021. година била у знаку пандемије изазване вирусом „Ковид 19“, што се у доброј мери одразило на делатност архива. Смањен је број истраживача и странака, што се није битније одразило на наше пословање.

Важно је истаћи да су плате и остале принадлежности запослених биле редовне. Наша планирана издавачка делатност остварена је у потпуности, објавили смо у јуну часопис „Атендите“, један аналитички инвентар, о чему детаљније пишемо у наставку извештаја.

Почетком 2020. године, Скупштина Србије усвојила је дуго очекивани и најављивани Закон о архивској грађи и архивској делатности, чија имплементација би требало да уследи у периоду испред нас, што је због пандемије такође пролонгирано.

У архиву чувамо 407 фондова и збирки, са граничним годинама од 1747-2016. у дужини од 2.421 метар. Сређено је 380 фондова (1.796 метара), а несређено 26 фондова (625 метра). Сумарних инвентара има 348, а аналитичких седам.

У установије у 2021. било запослено девет радника (шест са високом и три са средњом стручном спремом). Иначе, ово је најмањи број запослених од 1990. године, а Историјски

архив Кикинда је међу установама овог типа са најмањим бројем запослених у Србији.

Послови књиговодства заједнички су са Народном библиотеком, а послови физичког обезбеђења зграде са Народним музејом. Такође, и овог пута истичем како је неопходно да Архив има своје рачуноводство и добро би било када би локална самоуправа у 2022. години ово решила.

Као и до сада, архив је своју делатност обављао у скромним материјално-финансијским условима, уз свако годишње смањење средстава за пословање. Избегнути су поремећаји у реализацији основне и осталих делатности.

Други облици нашег рада, не мање важни и значајни, као што је издавачка и културно-образовна делатност, зависили су од расположивих средстава, која су и ако скромна, омогућила њихову реализацију на задовољавајући начин.

3.1. Заштита архивске грађе и документарног материјала ван Архива

Регистратуре, односно правни субјекти, представљају најзначајније ствараоце архивске грађе и регистратурског материјала, у току чијег рада он настаје. У том смислу настаје компетенција архива и његове тзв. Спољне службе. Сви досадашњи напори и резултати на релацији архив-регистратура створили су добру основу за ширу делатност Архива у области заштите која ће трајати колико и Архив. Но, простора за још бољу и делотворнију активност овог сегмента делатности има, и томе ће се у наредном периоду посвећивати још већа пажња. Дobar и на архивистичким принципима организован рад са регистратурама, један је од темеља архива. Без уређене регистратуре нема архива. Добро организован рад на заштити архивске грађе и документарног материјала значајно олакшава обављање осталих делатности. Но, ту има евидентних проблема које не може архив сам да реши. Пре свега мислимо на активности усмерене на стварање свести и сазнања о значају архивске грађе, што је задатак не само архива, него и шире културне политике друштва у очувању културних добара.

Заштита архивске грађе и документарног материјала одвијала се науобичајен начин: ***надзором, прегледом, пружањем стручне помоћи и преузимањем.***

Заштита се обавља у три општине, односно компетенције Историјског архива Кикинда обухватају: кикиндску, чоканску и општину Нови Кнежевац, што укупно представља 685 евидентираних регистратура (305 активних и 380 угашених регистратура) са преко 14.000

метара архивске грађе и регистратурског материјала.

Евиденција о имаоцима регистратурског материјала води се у складу са Правилником о начину вођења евиденције регистратурског материјала који ужива претходну заштиту. Интерне евиденције се воде по принципу пописа аката.

Током 2021. године, извршено је девет прегледа заштите регистратурског материјала и архивске грађе ван архива, а забележено је 58 поступака када је реч о пружању стручне помоћи на захтев регистратуре. Обављена су два регистратурска сређивања ван архива:

1. Народна библиотека „Јован Поповић“ (1945-2020.) (5,4 метара)
2. Културни центар Кикинда (1980-2020) (3,8 метара)

Обављани радови су на програму спољне службе (ЈАИС). Забележено је 66 поступака преписа архивске књиге, била су 64 записника о излучивању безвредног регистратурског материјала ван архива. Имамо 25 издавања сагласности на Правилник о канцеларијском пословању и Листу категорија регистратурског материјала и архивске грађе са роковима чувања. Није било опомена, решења, захтева за покретање прекршајног или кривичног поступка, а издато је девет Решења о извршењу наложених мера. Забележено је 105 преписки са регистратурама. Током протекле године забележено је једно учешће на стручним скуповима као и наша три присуства на ВЕБ конференцијама.

Надзор је обављао један радник са високом стручном спремом.

3.2. Сређивање и обрада архивске грађе и регистратурског материјала и израда научно обавештајних средстава

У Архиву чувамо **408** фонда и збирки, са граничним годинама од **1747 - 2016.г.** у дужини од **2.421 метар**. Архивистички су сређена и обрађена 382 фонда (1.796 метара), а несређено је 26 фондова (625 метара). Сумарних инвентара има 348, а аналитичких седам.

Најважнији посао наше унутрашње службе је сређивање и обрада архивске грађе.

Сређивање и обрада архивске грађе у архиву

Током 2021. сређивани су и архивистички обрађивани следећи фондови:

1. Земљорадничка задруга „Кикинда“; Фонд 369
2. „Електрон“ Кикинда, предуз. за изв. завр. рад. у грађевин. (1959-2006) Фонд 362
3. „Скупштина општине Кикинда (1945-1997)“ Ф. 101
4. „Окружни суд Велика Кикинда (1919-1941)“ Ф. 64
5. 33 „Марко Орешковић“ Наково (1933-2006) Ф. 381
6. АД „25 мај“ ДМК у стечају (1950-2006) Ф. 387
7. АД „Трикотажа“ Кикинда (1957-2008) Ф. 361
8. СУБНОР Кикинда (1960-2017) Фонд 407

Израда научно обавештајних средстава (у току)

1. Израда аналитичког инвентара Фонда-3 „Великокикиндски привилеговани дистрикт 1776 - 1876.“ пренос картица у електронски облик ; Фонд 3
2. Прикупљање, сређив. и инвентар. фонда „Збирка мапа и планова“ Ф. 282;
3. Прикупљ. и сређив. и обрада „Збирка штампата (плаката прогласа и објава)“ Ф. 8
4. Израда аналит. инв. Општина града Велика Кикинда (1929-1941).

Архив је 2021. године преузео још четири матиче књиге (рођени, умрли, венчани, крштени). Од пре четири године када смо преузели већину, у архиву сада чувамо укупно 535 матичних књига (316 Кикинда, 169 Чока и 51 Нови Кнежевац). Одмах смо приступили њиховој дигитализацији и електронској обради, имајући у виду да су и даље оперативне. Тако смо у 2021. години дигитализовали 33 књиге (укупно 85). Ово је веома обиман посао који ће да потраје још неколико година. Окончаћемо га успешно, будући да располажемо апаратом за дигитализацију какав не поседују ни већи историјски архиви од кикиндског.

На крају овог сегмента, рецимо и то да су нам отежани послови примопредаје архивске грађе и документарног материјала јер Архив нема посебну просторију за дезинфекцију, чишћење и паковање архивске грађе.

Целокупни процес обраде радници Историјског архива Кикинда обављају у складу са архивистичким начелима.

3.3 Коришћење архивске грађе

Овај део делатности одвија се преко читаонице, континуирано, током читаве године, с тим да је и у 2021. делимично био редукован због „короне“.

Током протекле године грађу је користило 36 истраживача (132 истраживачка радна дана).

Издато је 213 уверења (радни стаж, просек плате, школска спрема, реституција и сл.)

Ефикасно и квалитетно обављање наведених послова подразумевало је и низ других активности као што су радови у депоу, како у овом у курији, тако и у новом у Чанадској улици, фотокопирање грађе и сл.

3.4 Остали послови

Током године обављан је и низ других послова неопходних за квалитетно и ефикасно обављање основних делатности Архива. То се, пре свега, односи на послове у библиотеци (набавка, обрада и издавање књига), фотокопирање, радови у депоима (издавање грађе истраживачима, преузимање грађе, одржавање хигијене, увид у стање грађе), убацивање података у рачунарске програме ЈАИС-а, пружање информација заинтересованим установама и појединцима.

И током 2021. Године један радник био је повремено ангажован како би странкама издао потребну документацију која се односи на **реституцију**, односно повраћај имовине, одузете национализацијом, аграрном реформом, конфискацијом. Напомињем да нам је овај посао одузимао пуно времена, на штрб основне делатности.

3.5 Културно-образовна и издавачка делатност

Овај вид делатности Архива планира се пажљиво и у складу са расположивим средствима реализује. Основни циљ је упознавање шире јавности са значајном и богатом грађом којом располажемо, темама из локалне историје, публиковање необјављених рукописа, такође са темама из локалне историје, а самим тим и афирмисање архива као

значајне и важне установе културе. Своје напоре ћемо у будућности управо усмерити како бисмо сређивали новоприслепу грађу и архивистички је обрадили.

Нове књиге

„Attendite“ број 17, гласник Историјског архива Кикинда

У 2021. Години објављен је 17. Број часописа „Attendite“, гласника Историјског архива Кикинда. Привукли смо неколико еминентних историчара, доктора историјских наука, а имамо и изванредан број младих аутора који су почели да објављују Истраживачке чланке, махом из завичајне историје.

Како је наглашено у рецензији, радови у бр. 17/2021 су написани на принципима архивске струке и научно-истраживачког рада уз коришћење релевантне, објављене или необјављене литературе и историјских извора (међу којима је и традиција као историјски извор). У првом делу часописа одабрани су радови који су окренути архивистици и архивистичким дисциплинама (превода са изворних језика на српски језик, описа докумената, аналитичких инвентара, регеста, приређивања архивске грађе – као примарних историјских извора, до описа праксе и израде оријентационих листа категорија регистратурског материјала са роковима чувања, и теоријских разматрања у раду Службе заштите архивске грађе ван архива и осврта на нови Закон о архивској грађи и архивској делатности и његове будуће примене у пракси.

Његов други део доноси радове из историографије: од чланака до медаљона а који су географски везана за подручје Кикинде и околине и шире Баната или пак из Румуније, где говоримо о Србима који живе у овој нама суседној држави.

У њима су описани догађаји и исказани резултати ауторског истраживања о којим а до сада није довољно или није уопште писано. Писани су по свим стандардима и методологији стручних и научних радова и њихово ауторство је препознатљиво. Свакако ће, због своје сазнајне вредности и аутентичности, бити неизоставне „странице“ у грађењу будуће синтезе о историји Кикинде и Баната.

Први број гласника кикиндског архива објављен је 2004. године, с намером да се јавност упозна са историјском и културном прошлошћу Кикинде, али и шире.

Ева Терхеш-Телечки: „Краљевска јавнобележничка канцеларија Нови Кнежевац 1897-1944.“ – аналитички инвентар

Аналитички инвентар је научно информативно средство са кратким описом садржине сваког предмета или досијеа у оквиру једног фонда, дела фонда или збирке, који пружа детаљне податке о садржини архивске грађе и њиховој информативној способности.

То је, слободно можемо рећи, најзначајније средство које је један архив може да поседује и које у великој мери помаже у раду са грађом.

Радница архива Ева Терхеш-Телечки израдиола је овај аналитички инвентар за период од 1897. до 1944. године. Аналитички инвентар ће бити од велике користи свим истраживачима који се баве историјом града у наведеном периоду.

Изложба

Крајем 2021. године у Архиву је отворена наша изложба „Зрнца из прошлости“, аутора Срђана Сивчева и у техничкој поставци Николе Радосавчева.

Ради се о стрипу који је лист „Комуна“ објављивала у периоду од децембра 1964. до децембра 1965. године, чији је утор био Хрвоје Радовановић.

Ова едиција појавила се 31. децембра 1964. године у 119. броју „Комуне и имала је 51. епизоду, до 30. децембра 1965. године.

Како је наведено у каталогу, „Зрнца из прошлости“ била је иновативна због тога што су обухваћени многобројни сегменти из историје Велике Кикинде. То је био одличан показатељ значаја стрип форме за презентацију локалне историје, што је било пријемчиво ученицима, као и читаоцима „Комуне“.

Од укупно 51. епизоде, одабрано је 15, што је приказано на исто толико паноа, у холу Историјског архива Кикинда.

Научни скуп „Историја српских миграција у Банату од 15. до 18. века“

Средином децембра 2021. године, у организацији Историјског архива Кикинда, Матице српске и Града Кикинда, у Кикинди је одржан научни скуп „Историја српских миграција у Банату од 15. до 18. века“, где је седам аутора, четири домаћа и три из Београда и Новог Сара, представило своје радове из ове области.

Овај научни скуп био је веома запажен, будући да је у научним радовима било речи о Србима у Банату током 15. и 16. века, њиховим миграцијама у другој половини 18. века, укидању Потиско-поморишке границе, настанку Велике Кикинде и успостављању Великокикиндског привилегованог дистрикта.

Ови радови биће интегрално објављени у наредном, 18. броју часописа „Атендите“.

3.6 Инвестиције

Депо

Након сређеног приземља и спрата, током протекле године почела је реконструкција поткровља депоа у Чанадској улици.

После спроведеног конкурса, Министарство за културу и информисање определило је 2021. године 500.000 динара у ову сврху. Током јула, августа и септембра изведени су радови. Да би грађевински послови коначно били окончани на депоу, (бивши магацин Земљорадничке задруге „Кикинда“ у Чанадској), потребна су још око два милиона динара.

Реконструкција је почела 2012. године и, како рекосмо, готово је приведена крају. До сада је утрошено око 10 милиона динара. Радове су финансирали: Министарство културе, Покрајински секретаријат за културу, јавно информисање и односе с верским заједницама и локална самоуправа.

Полице

Прошле године, средствима локалне самоуправе у износу од око 1,6 милиона динара, постављене су архивске полице на делу спрата овог објекта. Ради се о модерном решењу, будући да су полице металне, од савременог лаганог материјала и да штеде простор, будући да су покретне.

Овакве полице постављене су у приземљу, а сада би требало поставити их и на спрату, што кошта још око пет милиона динара.

Кикинда
18. 02 .2022.

Директор
Милан Срдић